

[ftm.nl](https://www.ftm.nl)

WWF houdt 'gesjoemel' met vis-keurmerk MSC liever geheim

Mitchell van de Klundert

Koop je weleens vis omdat er een duurzaam keurmerk op zit? In een intern rapport schrijven onderzoekers van het World Wide Fund for Nature over 'gesjoemel' en 'stelselmatige gebreken' bij het belangrijke MSC-keurmerk voor duurzame vis. De WWF-directie baalt dat er is gelekt: 'Dit rapport had nooit naar buiten mogen komen.'

Wilde zalm, vissticks, gerookte makreel en ingeblikte tonijn worden vaak in één adem genoemd met leeggeviste oceanen. Om de overbevissing tegen te gaan houden verschillende organisaties tegenwoordig toezicht op de visvangst. Zij geven keurmerken af aan duurzaam gevangen of gekweekte vis; de meeste vis in de Nederlandse supermarkten heeft intussen zo'n keurmerk. Ook internationaal groeit het aandeel duurzame vis. Een visje eten kan dus weer zonder gewetenswroeging. Of toch niet? Er is iets aan de hand met de duurzaamheidsclaim van het belangrijkste viskeurmerk, maar dat hadden we nu juist niet mogen weten.

Blaauw stickertje

Duurzaam wild gevangen vis is gemakkelijk te herkennen. Een blauw stickertje met een wit visje en vinkje op de verpakking geeft aan dat de vis het zogenoemde MSC-keurmerk heeft. Volgens de Nederlandse [VISwijzer](#), een vergelijkingsite voor vis, bestaan er geen goede alternatieven voor dit keurmerk en is MSC 'de strengste en meest veelomvattende milieu-standaard voor wildvangstvisserijen die er is.'

Door vis met dit keurmerk te kopen, weten consumenten zeker dat deze duurzaam is, zo [schrijft](#) het Wereld Natuur Fonds (WNF) op haar website. Het World Wide Fund for Nature (WWF), de moederorganisatie van het WNF, vindt het logisch dat MSC dominant is in de supermarkt. 'MSC is op dit moment [het beste keurmerk](#) voor duurzaam gevangen wilde vis.'

Volgens het WWF is MSC op dit moment het beste keurmerk voor duurzaam gevangen wilde vis

In een uitgelekt rapport schetsen onderzoekers van het WWF echter een heel ander beeld. Ze zijn snoeihard over de *Marine Stewardship Council* — de organisatie achter het keurmerk — en spreken over 'gesjoemel' en een 'groeidend bewijs voor

belangenverstrengeling.' In deze interne rapportage van november 2016 wordt gehakt gemaakt van het keurmerk: 'Onze ervaring met MSC in de Indische Oceaan heeft een aantal verontrustende stelselmatige gebreken met het MSC-certificaat aangetoond, die ondermijnen het vertrouwen van WWF in MSC als een middel voor het verbeteren van de duurzame visserij,' schrijven de onderzoekers. De Engelse krant *The Times* [berichtte](#) in november 2016 als eerste kort over het rapport, maar sprak niet met de onderzoekers of met de WWF-directie. Het rapport is omstreeks die tijd ook [online](#) te vinden.

Reputatierisico

De WWF-onderzoekers baseren hun bevindingen op een *case study* bij de Malediven in de Indische Oceaan. Ze keken daar hoe geelvintonijn, die ook in Nederland verkocht wordt, werd gecertificeerd. De resultaten van dat onderzoek zijn volgens de onderzoekers echter breder te trekken en slaan op de algemene werkwijze van MSC. Het WWF-onderzoeksteam, met daarin onder anderen twee voormalig medewerkers van MSC, is zich ervan bewust dat zijn kritiek op MSC de eigen werkgever WWF in een lastige positie kan brengen. Het WWF heeft MSC in 1996 namelijk – in samenwerking met Unilever – zelf opgericht. Momenteel is MSC een zelfstandige organisatie, maar het WWF is wel de voornaamste promotor en doneert jaarlijks een onbekend bedrag via WWF Sweden. De WWF-onderzoekers schrijven aan het eind van hun rapport: 'Kan dit een reputatierisico vormen voor WWF? Kan dat risico worden beperkt?'

Het antwoord op die vragen lijkt 'ja' te zijn: het bewuste onderzoeksteam is intussen opgeheven, telefoons in het kantoor in Hamburg worden niet opgenomen en begin dit jaar verliet de hoofdonderzoeker het WWF. De natuurbeschermingsorganisatie schreef eind november 2016 in een [publieke reactie](#) op het gelekte rapport dat ging om 'een conceptversie van een intern document,' dat het document 'niet het officiële standpunt van het WWF weergeeft' en dat 'WWF van mening is en blijft dat MSC het beste middel is om vis te certificeren.'

'Kan dit een reputatierisico vormen voor WWF? Kan dat risico worden beperkt?'

Tegen Follow the Money verklaart een van de onderzoekers, nog wel in dienst bij WWF, dat het rapport 'niet het officiële standpunt van WWF weergeeft omdat het niet op de juiste manier publiek is gemaakt.' Hij blijft echter achter de conclusies staan. De directie van het WWF neemt echter een ander standpunt in: Directeur Oceanen John Tanzer doet de bevindingen via Skype tegen Follow the Money af als 'meningen'. WWF heeft volgens Tanzer 'nooit de intentie gehad om het rapport te publiceren.'

MSC in Nederland: een succesverhaal

Nederland loopt voorop in de verkoop van duurzame vis. Het assortiment van supermarktconcern Albert Heijn is inmiddels voor 92 procent 'duurzaam'. 55 procent is

bij AH voorzien van het ASC-keurmerk voor kweekvis, 37 procent heeft het MSC-keurmerk voor wild gevangen vis en daarnaast is 3 procent biologisch. De supermarkt is 'druk bezig' ook de laatste 8 procent van 'lastig te certificeren producten zoals garnalen' te verduurzamen.

Ook concurrent Jumbo heeft duurzame vis op de agenda staan, al wil het bedrijf de vraag over het assortiment MSC-vis nu niet beantwoorden. 'De vraag komt te vroeg. In maart komen wij namelijk zelf met een persbericht hierover naar buiten.' Vermoedelijk hangt dit persbericht samen met een [aankondiging](#) van Jumbo uit 2013 waarin staat dat het bedrijf per 2017 alleen nog maar duurzaam gevangen vis (dat wil zeggen groen op de VISwijzer of MSC of ASC of equivalent gecertificeerd) wil verkopen.

Uit [onderzoek van MSC](#) blijkt dat de verkoop van visproducten die voorzien zijn van het keurmerk een commercieel succes is. 10 procent van de wereldwijd verkochte wild gevangen vis is intussen MSC-gecertificeerd. 44 procent van de Nederlanders kent MSC en 51 procent is bereid meer te betalen voor duurzaam gecertificeerde vis. Volgens MSC heeft 87 procent van de consumenten die het MSC-keurmerk kent, vertrouwen in de claims van de organisatie.

[Lees verder Inklappen](#)

Blauwe stickertjes op tonijn

MSC profileert zich als een goed doel en ontvangt onder andere jaarlijks een half miljoen euro uit de goede doelen-pot van de Postcode Loterij. De [inkomsten van MSC](#) bestaan echter maar voor een kwart uit die donaties: 73 procent van de inkomsten haalt MSC uit de verkoop van de blauwe stickertjes aan visfabrikanten. Deze logo-licenties leverden MSC in één jaar (maart 2015 tot maart 2016) 13 miljoen euro op.

De WWF-onderzoekers zien grote problemen met deze vorm van inkomsten. 'Het lijkt erop dat MSC bewust handelde om de toegang te verzekeren tot één segment van de visserijsector. Deze sector, misschien niet toevallig, is potentieel een lucratieve bron van logo-inkomsten, welke MSC graag ziet groeien.' De stap van MSC om het keurmerk toe te kennen aan tonijn past volgens de onderzoekers in een groter plaatje: 'MSC streeft een agressieve groei op wereldschaal na als onderdeel van haar institutionele doelstellingen [...] tonijnvisserij is expliciet opgenomen in dit plan voor groei.'

De tonijnvisserij voorzien van het MSC-keurmerk is een gigantische klus. In het onderzoek ['Netting Billions'](#) van Pew Charitable Trusts uit mei 2016 staat dat de waarde van alle verkochte blikjes tonijn tezamen in 2012 40 miljard euro bedroeg. De helft van alle gevangen tonijn is de skipjacktonijn (58 procent), daarna komt de geelvintonijn (27 procent). Geelvin brengt veel meer op dan skipjack: het totale bedrag is (ondanks de veel lagere vangst) bijna gelijk is aan dat van skipjack. De soorten maken samen tweederde uit de van de totale 40 miljard aan opbrengsten. In het onderzoek komt tevens naar voren dat

geelvintonijn in de meeste gebieden, waaronder de Indische Oceaan, sterk wordt overbevist. Volgens een [onderzoek](#) van Greenpeace uit november 2016 is er bij de meeste ingeblikte tonijn die te koop is in Nederland, geen sprake van duurzame vangst.

"De verkoop van blauwe stickertjes aan visfabrikanten leverde MSC in één jaar 13 miljoen euro op"

De voorgaande bezwaren tegen de geelvintonijnvangst kwamen te laat. Want ondanks de pogingen van de WWF-onderzoekers — die beschrijven dat hun bezwaren niet in behandeling werden genomen door MSC — krijgt de geelvintonijn uit de Malediven eind 2014 het felbegeerde blauwe stickertje. Het is volgens de onderzoekers doorgestoken kaart: 'Het [certificerings]proces voor geelvintonijn uit de Malediven was een rechte lijn naar certificering.'

Een belangrijke vervolgstap werd volgens de onderzoekers gezet in de nadagen van het certificeringsproces van de geelvintonijn. In oktober 2015, tijdens een vergadering achter gesloten deuren, besloten experts samen met MSC hoe ze in het vervolg zouden omgaan met het certificeringsproces. De WWF-onderzoekers kregen het verslag van de vergadering in handen en beschrijven hoe de experts zochten naar een manier om de vangstcriteria 'aan te passen' zodat de voorwaarden die MSC verbindt aan de vangst ermee overeen kwamen. In het verslag concluderen de experts onder andere dat er bij negatieve voorbeelden tijdens het controleren van een visserijbedrijf (voorbeelden waarbij er dus juist geen sprake is van duurzame vangst) er geen 'grondig' vervolgonderzoek hoeft te volgen. De onderzoekers schrijven hierover: 'Dit impliceert dat de experts betrokken waren bij activiteiten die verdacht veel lijken op "sjoemelen".'

'Poor value for money'

In april 2016 wordt het MSC-certificaat voor geelvintonijn uit de Malediven [opgeschort](#). Volgens MSC toont wetenschappelijk onderzoek aan dat er een 'significante afname' in de visstand is opgetreden. De WWF-onderzoekers schrijven dat, na vijf jaar van onderzoek en evaluatie van de omgang van MSC met de geelvintonijn, 'duidelijk wordt dat de hevige betrokkenheid van WWF bij het MSC-keurmerk *poor value for money* is als het gaat om natuurbehoud'. Dit komt onder andere omdat belanghebbenden volgens de onderzoekers te weinig invloed hebben op de uiteindelijke toekenning van het MSC-keurmerk aan vissoorten. 'WWF ervoer een "systeem" dat zich zichzelf niet kon verantwoorden. De inbreng van belanghebbenden hielp niet.'

Volgens hoofdonderzoeker Daniel Suddaby worden de MSC-certificaten bovendien te snel toegekend. Hij schrijft in het onderzoek: 'Het is alsof je tegen een kind zegt: "Je bent heel erg stout geweest, maar ik geef je nu toch een lolly en dan wil ik dat je laat zien hoe je je hoort te gedragen." Dat werkt gewoon niet.'

Geelvintonijn in Nederland

Het MSC-certificaat voor geelvintonijn uit de Malediven is in april 2016 opgeschort. Desondanks geeft de [VISwijzer](#) nog altijd aan dat de vissoort het MSC-keurmerk bezit en daarmee een goede keus is voor consumenten. Na vragen van Follow the Money heeft de organisatie de VISwijzer op dit punt aangepast. Momenteel is geelvintonijn uit de Malediven verdwenen uit de VISwijzer. De nieuwe positie van de vissoort zal "2e keus" of "vermijden" gaan inhouden. 'In ieder geval wordt het geen goede keus,' zegt een woordvoerder.

Bij Albert Heijn is nog MSC-gecertificeerde geelvintonijn uit de Malediven te koop. Volgens producent Fish Tales gaat het hier om geelvintonijn die is ingeblikt voordat de vis zijn certificaat verloor. Deze blikjes kunnen dus nog gerust worden verkocht met het keurmerk. Het bedrijf gaat de voorraad ('het product is vijf jaar houdbaar') opmaken en zal daarna stoppen met de verkoop van geelvintonijn zolang er geen nieuw MSC-keurmerk wordt verstrekt.

[Lees verder Inklappen](#)

'Meningen'

Hoofdonderzoeker Suddaby verlaat WWF eind 2016; hij wil niet inhoudelijk reageren op vragen van Follow the Money. 'Ik heb nu een andere focus en ik werk niet meer bij het WWF,' laat hij via e-mail weten. Suddaby wil verder geen toelichting geven op het rapport of zijn vertrek bij WWF ten tijde van het lekken van het rapport. 'Het rapport is een WWF-rapport, dus ik zou je adviseren het WWF en niet mij te benaderen.'

Mede-onderzoeker Wetjens Dimmlich laat weten dat het rapport een intern document was. 'Met een nauwe focus, dus niet reflecterend op een breder MSC-perspectief.' Dimmlich werkt nog steeds bij het WWF; het vertrek van Daniel Suddaby heeft volgens hem niets met het rapport te maken. Ook is volgens hem niet geprobeerd om bevindingen uit het publieke domein te houden. Het MSC-keurmerk is volgens hem erg transparant. 'Dit onderwerp werd de afgelopen vier tot vijf jaar geregeld onder de aandacht gebracht.' Dimmlich geeft aan dat hij nog steeds achter het verhaal staat.

John Tanzer, directeur Oceanen bij het WWF, laat via Skype weten dat hij vindt dat dit rapport niet in de openbaarheid had moeten belanden. 'In het rapport wordt een incident beschreven. Het bevat geen bewijs, maar een verzameling van meningen. Het is een conceptrapport dat nooit in de openbaarheid had moeten komen. We hebben bovendien niet de kans gehad om onze partner MSC hierover te bevragen of het grondig te analyseren vanuit een hoger managementperspectief.'

"Het is alsof je tegen een kind zegt: 'Je bent heel erg stout geweest, maar ik geef je nu toch

een lolly'."

Hoe Tanzer zelf inhoudelijk over het rapport denkt? 'Nou,' aarzelt hij. 'Eigenlijk ben ik niet voldoende geïnformeerd. Maar we zijn heel open over zorgen over de visserij, er is niets dat we willen verbergen. Dat is juist het goede van MSC, we zijn transparant en goed in de omgang met belanghebbenden.' Op de opmerking dat het rapport meldt dat MSC juist op dit vlak ernstig tekort schiet, is Tanzer even stil. 'Ik kan hier niet echt meer commentaar op geven, maar we werken continu om MSC te verbeteren.'

Reactie van MSC

MSC is het niet eens met de analyse in het rapport. 'MSC en ASC zijn door Milieu Centraal juist als meest betrouwbare keurmerken aangemerkt,' vertelt woordvoester Mieke Snoek van MSC Benelux. Het bestaan van perverse prikkels wijst ze van de hand. 'Merkhouders betalen voor het MSC-logo, niet de visserij zelf. Deze inkomsten staan dus geheel los van besluiten over het al dan niet certificeren van visserijen; dat wordt gedaan door onafhankelijk geaccrediteerde certificeerders, dus niet MSC zelf.

'Deze certificeerders staan onder accreditatie van certificeringsbedrijf ASI [een onafhankelijk bureau dat toezicht houdt op het certificeringsproces, red]. Zouden zij op de een of andere manier de standaard niet goed toepassen — verlagen of knoeien — dan zouden ze door ASI worden gecorrigeerd: geschorst bijvoorbeeld. Dat kan naar aanleiding van klachten gebeuren — van milieuorganisaties bijvoorbeeld — of naar aanleiding van toezicht van ASI zelf of doordat MSC onregelmatigheden constateert en bij ASI aanhangig maakt.'

De organisatie vindt dat de tonijnvissers in de Indische Oceaan terecht een keurmerk hebben gekregen

De organisatie vindt dat de tonijnvissers in de Indische Oceaan terecht een keurmerk hebben gekregen. 'Het WWF baseert zich in het rapport op verouderde én onvolledige gegevens uit 2013. Een externe analyse uit 2016 laat een heel ander beeld zien.' MSC wijst daarbij op een [wetenschappelijk artikel](#) van haar eigen medewerkers. Daarin staat dat bezwaren op de door MSC afgegeven keurmerken vrijwel allemaal onterecht waren.

MSC vindt het juist goed dat certificaten al worden afgegeven vóóordat visserijen aan de voorwaarden voldoen. 'Vooraf certificeren is, onder strenge voorwaarden, zelfs een kernonderdeel van onze verandertheorie. Als een visserij voorwaardelijk wordt gecertificeerd moet zij in jaar 1, 2, 3 en 4 van het certificaat concrete mijlpalen realiseren om gecertificeerd te blijven. Op deze manier zijn al zo'n 900 goed gedocumenteerde en concrete verbeteringen doorgevoerd. Dat heeft bijvoorbeeld geleid tot verandering van vistuig en vermijden van bijvangst.'

Ook in de Indische Oceaan zou de voorwaardelijke certificering goed hebben uitpakkt. 'De voorwaarde die de visserij had, was om een zogenaamde *harvest control rule* tot stand te brengen op het niveau van de Indian Ocean Tuna Committee (IOTC). Die voorwaarde is in 2016 ingelost. Daarmee is er dus juist sprake van een positieve uitwerking van voorwaardelijke certificering,' aldus Snoek.

Vertrouwen

Kan vis met het MSC-keurmerk nu nog vertrouwd worden als duurzame optie? Volgens de WWF-onderzoekers moet hier een stevige discussie over worden gevoerd. Ze denken dat een voortdurende samenwerking tussen het keurmerk en de natuurorganisatie weinig voordelen biedt. Ook denken ze aan de schade voor bedrijven die MSC promoten: 'De voornaamste zorg van WWF is: als MSC de manier manipuleert waarop de standaarden moeten worden geïnterpreteerd, kan dit de manier aantasten waarop het certificaat wordt toegepast. Ook kan dit het vertrouwen laten afbrokkelen in de organisaties [...] die MSC-certificering ondersteunen.'

'Ik wil niet leven in een wereld zonder MSC'

WWF-directeur Tanzer zou het 'eeuwig zonde' vinden als MSC nu niet meer vertrouwd wordt. 'MSC alleen maar bekritisieren is erg slecht voor het behoud van de visstand. Ik wil niet leven in een wereld zonder MSC. We moeten het kind niet met het badwater weggooien.'

Met andere woorden: er mag dan wel van alles mis mee zijn, maar een slecht werkend keurmerk is nog altijd beter dan helemaal geen keurmerk. Het vertrouwen in MSC als waarborg voor duurzaam gevangen vis lijkt hier echter niet het grootste probleem. Consumenten hebben geen keus, want supermarkten leveren naast MSC nauwelijks nog alternatieven voor wild gevangen vis. Het probleem lijkt eerder te zitten in het toenemende aandeel en de commerciële belang van MSC. En het is zeer de vraag hoe we eventueel toekomstig gesjoemel nog te weten komen als zelfs de grootste natuurorganisatie ter wereld ervoor kiest om belangrijke kritiek op MSC liever geheim te houden.

Dit artikel kwam tot stand met medewerking van [Stijn van Gils](#).

